

האונייה 'אליהו גולומב'

האונייה נקראה ע"ש מפקד ההגנה אליהו גולומב, מפני שיצאה לדרכה ביום השנה לפטירתו. יצאה מלה ספציה, איטליה, ב- 8 במאי 1946. עימות עם הבריטים החל עוד בנמל האיטלקי – מאורעותיה בלה ספציה יחד עם האונייה 'דב הוז' זכו לכינוי "פרשת לה ספציה" (ראה להלן). על סיפונה היו 339 מעפילים, חלקם ניצולי שואה.

הספינה הגיעה לנמל חיפה ב- 19 במאי ומעפיליה הורשו להיכנס ארצה ברשיון על חשבון מכסת העלייה השנתית, 1,500 לחודש.

הספינה, ששמה המקורי היה Fenice, ביצעה הפלגת מעפילים נוספת באוקטובר 1946 תחת השם 'ברכה פולד'.

פרשת לה ספציה

בחורף 1946 רכש המוסד לעלייה ב' שתי ספינות בשם Fenice ו-Fede, הן 'דב הוז' ו'אליה גולומב' בהתאמה.

רכישת האניות הוסתרה מן המודיעין הבריטי וכך גם קבוצות המעפילים המיועדות.

התכנית הייתה להביא את האניות ואת המעפילים לנמל לה ספציה ומשם – מהר ככל הניתן, לשגרן לארץ ישראל. ראשונה הגיעה לנמל האנייה דב הוז ומייד "אורגנו" 38 משאיות בריטיות, נהוגות ע"י חיילים ארץ ישראלים והביאו את המעפילים לאנייה.

האיטלקים חשבו בטעות כי האנייה נועדה למלט פשיסטים ונאציים ממשפטי נירנברג והחליטו למנוע מה"פושעים" לעלות.

סמל ארץ ישראלי, רב תושייה, הצליח לשכנע את האיטלקים כי השיטה הטובה ביותר לשלוט במצב היא לרכז את האנשים שהגיעו במשאיות במקום אחד – ב...אנייה.

האירוע נודע לבריטים, אשר הבינו מייד שמדובר במעפילים וצרו על האנייה ועל נוסעיה.

המעפילים הנצורים לא הוכנו לסיטואציה זו ולכן התחזה יהודה ארזי - הממונה על 'המוסד לעלייה ב' באיטליה - למעפיל ועלה על האנייה. ארזי ארגן את המעפילים למאבק ממושך וגם גייס בעזרת ידיד איטלקי את דעת הקהל.

האנגלים מצדם רצו להשקיט את ההמולה וביקשו להוריד את המעפילים למחנה על החוף.

ארזי סירב ואיים כי האנייה ממולכדת, ואם יורדו האנשים יתרחש פיצוץ (הבריטים זכרו היטב את פרשת "פאטריה") בנוסף, הכריז ארזי על שביתת רעב, כשהוא מדגיש את היותם של המעפילים ניצולי שואה (הימים ימי משפטי נירנברג). גם הישוב בארץ הצטרף לשביתה והתקשורת העולמית כולה סיקרה את האירועים. ארזי הגביר את הלחץ והכריז כי אם לא יורשו להפליג יתאבדו קבוצות קבוצות, "ארץ ישראל או מוות" כך הצהירו.

בינתיים הגיעה לנמל הספינה אליהו גולומב, עתה הפעיל ארזי לחץ לכיוון נוסף: בשל הצפיפות וכדי למנוע מגיפות יש להעביר חלק מהמעפילים לאנייה שהגיעה. הבריטים, בלחץ דעת הקהל – נעתרו.

לבסוף לאחר מו"מ ממושך נכנעה ממשלת בריטניה והמעפילים הורשו לעלות לארץ.

תשומים משביתת הרעב עמדו המעפילים על סיפוני האניות ושרו את ה"תקווה" אל מול נציגי התקשורת הרבים.

מפרט טכני

Fenice	שמות קודמים
1918	שנת בניה
ספינת מנוע בעלת שני תרנים ומפרשים, עשויה ברזל, ומידותיה 145 רגל אורך, 23 רגל רוחב ו-11 רגל שקיעה	סוג כלי השייט
500 טון	תפוסה
דיזל	הנעה
8 קשרים	מהירות

רכש והכנה

עדה סרני ויהודה ארזי	הרוכש
גינאה	מקום הרכישה
הספינה הועמסה במקום ההכנה	נתיב שייט לנמל ההכנה
לא קרה	גילוי בריטי בשלב זה
אנשי מספנה מקומיים	צוות ההכנה
נבנתה קונסטרוקציה ועליה דרגשי לינה, מטבח ושירותים	ארגון הספינה להעפלה

צוות ומלווים

מפקד הספינה	פטר הופמן פלי"ם
מלווים נוספים	לא היו
גדעונים	גרשון עציון, שירת גם את 'דב הוז'
מכשיר קשר	משדר תוצרת בית ומקלט איטלקי
רב חובל	איטלקי, אנסלדו, ששימש גם רב חובל של 'חנה סנש' וזכה ל"נאום התשובה" של נתן אלתרמן.
צוות	איטלקי

העלאת מעפילים

נמל / אזור העמסה	לה ספציה
יחס השלטונות	חשד כי המעפילים הם נאצים המנסים להימלט
מספר מעפילים	339
מוצא ושיוך תנועתי	חניכי תנועות נוער, פרטיזנים, ניצולי מחנות הריכוז
מחנה המעפילים	רומא, ונציה, מג'נטה
דרך הגעה לאזור העמסה	בשיירה של משאיות צבאיות בריטיות בידיעת האיטלקים. המשאיות נתפסו על ידי הבריטים
ההעלאה	לאחר עימות עם הבריטים התבצעה ההעלאה בגלוי
ארגון הספינה	המעפילים אורגנו בקבוצות וניתנו להם תפקידים של חלוקת מזון, מים ושמירה על הסדר.

ההפלגה

תאריך ושעה	8 במאי 1946, יחד עם 'דב הוז'.
נתיב ההפלגה	נתיב גלוי לארץ
אירועים בדרך	לא ידוע

עימות עם הבריטים

גילוי וליווי בריטי	הבריטים גילו את דבר שיירת המשאיות בדרך ללה ספציה
העימות ותוצאותיו	ראה פרשת "דב הוז"

תוצאות

לאן הגיעו המעפילים	לנמל חיפה
--------------------	-----------

שונות

רב החובל האיטלקי אנסלדו הוא אותו רב חובל מפורסם של 'חנה סנש', שהונצח בשירו של אלתרמן "נאום תשובה לרב חובל איטלקי".

ב-29 במאי חזרה הספינה לאיטליה כשעליה שני מלווי הפלי"ם פטר הופמן ואליעזר טל, וכן שלושה גדעונים, ששה ימאים, ושני אנשי ארגון 'הבריחה'.